

Sygn. akt III Ca 1075/15

POSTANOWIENIE

Dnia 8 października 2015 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Leszek Dąbek

Sędziowie: SO Barbara Braziewicz (spr.)

SR (del.) Ewa Buczek - Fidyka

Protokolant Marzena Makoś

po rozpoznaniu w dniu 8 października 2015 r. na rozprawie

sprawy

z wniosku T. B.

z udziałem G. B., P. (...) w K. i J. P.

o zatwierdzenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po R. B.

na skutek apelacji uczestnika postępowania P. (...) w K.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Żorach

z dnia 19 listopada 2014 r., sygn. akt I Ns 151/13

postanawia:

- 1. uchylić zaskarżone postanowienie punkcie 2 i w tym zakresie postępowanie umorzyć;**
- 2. oddalić apelację w pozostałej części.**

SSR (del.) Ewa Buczek - Fidyka SSO Leszek Dąbek SSO Barbara Braziewicz

UZASADNIENIE

Wnioskodawca T. B. w dniu 20 marca 2013r. w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po R. B. wniósł o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania sześciomiesięcznego terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym R. B..

W odpowiedzi na powyższy wniosek P. (...) w K. wniosła o oddalenie wniosku. Uczestniczka postępowania uzasadniała interes prawny P. (...) w K. faktem wszczęcia przez nią postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po R. B., toczącym się przed Sądem Rejonowym w Żorach pod sygnaturą akt I Ns 112/10. Wynik postępowania o uchylenie się przez T. B. od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po R. B. będzie miał bezpośredni wpływ na ustalenie kręgu spadkobierców po zmarłym dłużniku P. (...). Uczestniczka podniosła, że w przedmiotowej sprawie początkiem biegu terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku była data, w której wnioskodawca T. B. dowiedział się o śmierci spadkodawcy R. B., bowiem już wtedy powinien być świadomy, że w związku ze śmiercią ojca wnioskodawcy jest on uprawniony do dziedziczenia ustawowego po swoim

stryju R. B.. T. B. został wezwany do udziału w rozprawie o stwierdzenie nabycia spadku po R. B. postanowieniem Sądu Rejonowego w Żorach z dnia 8 czerwca 2011r., zatem jako uczestnik postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po R. B. powinien złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku w ciągu sześciu miesięcy od terminu dowiedzenia się o swoim uczestnictwie. Nadto podniosła, że wnioskodawca nie zaprzeczył, iż o śmierci R. B. dowiedział się w trakcie postępowania o stwierdzenie nabycia po nim spadku. Wnioskodawca po raz pierwszy był obecny na rozprawie o stwierdzenie nabycia spadku po R. B. w dacie 24 listopada 2011r. Zaś wniosek o przywrócenie terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po R. B. złożył dopiero dnia 20 marca 2013r., czyli po upływie szesnastu miesięcy. Wnioskodawca niezachowanie terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po R. B. uzasadnił brakiem wiedzy, że będzie powołany do dziedziczenia, jednak, jako uczestnik postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po R. B., powinien być tego świadomy z chwilą wezwania go jako uczestnika postępowania. Wnioskodawca wskazał również, że nie wiedział o konieczności złożenia takiego oświadczenia, jednak zgodnie z zasadą ignorantia iuris nocet brak znajomości prawa nie jest definiowany jako wada oświadczenia woli.

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 19 listopada 2014r. Sąd Rejonowy w Żorach postanowił w punkcie 1 zatwierdzić oświadczenie wnioskodawcy T. B. z dnia 27 lutego 2014r. o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po R. B., zmarłym w dniu 15 grudnia 2008r; w punkcie 2 zatwierdzić oświadczenie wnioskodawcy T. B. z dnia 27 lutego 2014r. o odrzuceniu spadku po R. B., zmarłym w dniu 15 grudnia 2008r. i w punkcie 3 ustalić, że każdy uczestnik postępowania ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie.

Przytoczone postanowienie zostało poprzedzone ustaleniami, z których wynikało, iż R. B. zmarł dnia 15 grudnia 2008r. i był bratem ojca wnioskodawcy, A. B. zmarłego dnia 23 października 2001r. Na posiedzeniu w dniu 20 marca 2013r. wnioskodawca zeznał, że o śmierci R. B. dowiedział się z pierwszego pisma, które zostało do niego skierowane przez Sąd, przy czym nie pamiętał dokładnej daty jego otrzymania. Nadto podał, że dnia 24 listopada 2011r. był przesłuchiwany przez Sąd Rejonowy dla Krakowa - Podgórze w Krakowie, które to przesłuchanie dotyczyło ustalenia pokrewieństwa i adresów krewnych zmarłego R. B.. Nie pamiętał, czy został pouczony przez przesłuchujący go Sąd o możliwości przyjęcia lub odrzucenia spadku po zmarłym R. B.. Wnioskodawca oświadczył, że nie posiadał wiedzy, iż będzie dziedziczyć po swoim stryju R. B. oraz że, aby uniknąć po nim dziedziczenia, należało złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku. Ponadto wnioskodawca oświadczył, że nie utrzymywał ze zmarłym R. B. żadnych kontaktów.

Dnia 27 lutego 2014r. Sąd Rejonowy dla Krakowa - Podgórze w Krakowie w drodze pomocy sądowej przyjął od wnioskodawcy T. B. oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po R. B. oraz oświadczenie wnioskodawcy o odrzuceniu spadku po R. B.. T. B., przesłuchiwany przed Sądem Rejonowym dla Krakowa - Podgórze w Krakowie zeznał, że o śmierci R. B. dowiedział się z zawiadomienia Sądu w Krakowie, gdzie następnie był przesłuchiwany informacyjnie. Dopiero w trakcie rozprawy przed Sądem Rejonowym w Żorach w dniu 20 marca 2013r. dowiedział się, że jest powołany do spadku, a ponadto o możliwości odrzucenia spadku po R. B..

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy stwierdził, że zgodnie z treścią art.1015 § 1 k.c. oświadczenie o przyjęciu spadku lub odrzuceniu spadku spadkobierca może złożyć w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym dowiedział się o tytule swego powołania do dziedziczenia po danym spadkodawcy. Z kolei art. 1019 § 1 k.c. stanowi, że jeżeli oświadczenie o przyjęciu spadku lub o odrzuceniu zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami: 1) uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem; 2) spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca. Spadkobierca, który, pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu, przy czym takie uchylenie wymaga zatwierdzenia przez sąd. Z treści art.640 k.p.c. wynika, że oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku spadkobierca może złożyć przed notariuszem lub w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się jego miejsce zamieszkania lub pobytu, jak również takie oświadczenie może być złożone w sądzie spadku w toku postępowania o stwierdzenie praw do spadku. Początek biegu terminu wskazanego w art. 1015 § 1 k.c. ustalany jest według daty dowiedzenia się przez spadkobiercę o tytule powołania go do spadku po danym spadkodawcy. Stąd też dla spadkobiercy ustawowego będzie to co do zasady data, w której dowiedział się on o śmierci spadkodawcy, o ile w

tej dacie spadkobierca wiedział o łączącym go ze zmarłym spadkodawcą pokrewieństwie uzasadniającym powołanie go do dziedziczenia, gdy już wówczas nieobca spadkobiercy była znajomość stosunków rodzinnych łączących go z danym spadkodawcą - na których to opiera się powołanie spadkobiercy w określonej kolejności do dziedziczenia z mocy ustawy (zob. uchwała SN z dnia 15 stycznia 1991r., sygn. akt III CZP 75/90, OSNC 1991/5-6/68). Takie rozwiązanie oznacza, że początek biegu terminu może być różny, zależnie od okoliczności konkretnego przypadku. Liczenie terminu a tempore scientiae (od czasu uzyskania wiadomości) ma niewątpliwie na celu ochronę spadkobiercy (Kremis/Gniewek, Kodeks cywilny Komentarz 4. Wydanie, Wydawnictwo C.H. Beck, s. 1637). Dla rozpoczęcia biegu sześciomiesięcznego terminu z art. 1015 § 1 k.c. nie jest istotna świadomość spadkobiercy tego, że termin ten zaczął biec, ale świadomość okoliczności uzasadniających powołanie go do spadku po danym spadkodawcy (J. P., Niektóre problemy związane z terminem do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, R. 1992, nr 6, s. 54). Początek toku tego terminu liczony jest w odniesieniu do każdego spadkobiercy od dnia, w którym dowiedział się on z właściwego, pewnego źródła o tytule powołania do spadku po danym spadkobiercy (zob. postanowienia SN z dnia 13 grudnia 2012r., sygn. akt V CSK 18/2012, LexPolonica nr 5159556).

W przedmiotowej sprawie należy zwrócić uwagę na brak poinformowania wnioskodawcy T. B. o jego sytuacji prawnej, zaistniałej w związku ze śmiercią jego stryja R. B., przez kompetentny do tego organ, jakim był w pierwszej kolejności Sąd Rejonowy dla Krakowa - Podgórze w Krakowie. W protokole z posiedzenia Sądu Rejonowego dla Krakowa - Podgórze w Krakowie z dnia 24 listopada 2011r. nie ma żadnej wzmianki o tym, że Sąd pouczył stawającego T. B. o możliwości złożenia oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku po R. B., do czego zdaniem Sądu, Sąd Rejonowy dla Krakowa - Podgórze w Krakowie był zobligowany, gdyż dysponował odpisem protokołu z rozprawy z dnia 8 czerwca 2011r., zawierającym zapewnienie spadkowe żony zmarłego, z którego wynikało powołanie do spadku wnioskodawcy. W tym terminie wnioskodawca mógł uzyskać z pewnego źródła wiedzę o tytule swojego powołania do spadku po R. B. i następnie złożyć oświadczenie o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku. Niewątpliwie brak rzetelnej informacji o rzeczywistym stanie rzeczy spowodował, że wnioskodawca pozostawał w błędzie, co do swojego statusu w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku po R. B., aż do dnia rozprawy, która odbyła się 20 marca 2013r. przed Sądem Rejonowym w Żorach. W tym miejscu trzeba dodać, że o braku wiedzy wnioskodawcy o powołaniu do spadku po R. B. dodatkowo świadczy treść wniosku złożonego przez Powszechną Kasę Oszczędnościowo-Kredytową w K. o stwierdzenie nabycia spadku po R. B., gdzie, jako jedynej spadkobiercą wyżej wymienioną wskazała żonę zmarłego - J. P.. Odpis tego wniosku został doręczony wszystkim uczestnikom postępowania, w tym T. B..

Biorąc pod uwagę ustalony stan faktyczny, Sąd nie podzielił zajętego w niniejszej sprawie stanowiska uczestniczki postępowania. W ocenie P. (...)wnioskodawca T. B. w momencie dowiedzenia się o śmierci R. B., powinien być świadomy, że w związku ze śmiercią ojca jest uprawniony do dziedziczenia ustawowego po swoim stryju R. B.. Podążając tym tokiem rozumowania każda osoba, która dowiedziała się o śmierci, nawet najdalszego krewnego powinna zakładać, że należy do kręgu jego spadkobierców ustawowych. W świetle obowiązujących przepisów zstępni rodzeństwa wchodzi do kręgu spadkobierców ustawowych w braku zstępnych spadkodawcy, w braku, co najmniej jednego z rodziców spadkodawcy i w braku rodzeństwa spadkodawcy, którego są zstępnymi, tak więc dziedziczenie zstępnych rodzeństwa spadkodawcy nie jest zjawiskiem powszechnym. Ponadto zainteresowana w sprawie twierdziła, że T. B. powinien złożyć oświadczenie o odurzeniu spadku po R. B. w ciągu sześciu miesięcy od dnia otrzymania wezwania do wzięcia udziału w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po R. B.. W ocenie Sądu nie można stawiać znaku równości pomiędzy posiadaniem statusu uczestnika postępowania o stwierdzenie nabycia spadku a spadkobiercą. Według art. 669 k.p.c., na rozprawę poprzedzającą wydanie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku sąd ma obowiązek wezwać wszystkie osoby wchodzące w rachubę jako spadkobiercy ustawowi i testamentowi. Zaniechanie tego obowiązku powoduje nieważność postępowania, także wtedy, gdy w ostatecznym wyniku stwierdzenie nabycia spadku następuje na rzecz spadkobierców testamentowych. W tym stanie rzeczy Sąd Rejonowy uznał, że wniosek zasługiwał na uwzględnienie. Podstawę rozstrzygnięcia stanowią przepisy art. 1015 § 1 k.c., art. 1019 § 2 i 3 k.c. w zw. z art. 1019 § 1 k.c. O kosztach orzeczono po myśli art. 520 § 1 k.p.c.

Od powyższego postanowienia w części co do punktu 1 i 2 apelację złożyła uczestniczka postępowania S. (...) w K.. Zarzuciła Sądowi naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 k.p.c. w zw. z art. 13§2 k.p.c. poprzez przekroczenie

przez Sąd zasady swobodnej oceny dowodów przeprowadzonych w sprawie, polegające na uznaniu, iż wnioskodawca T. B. o fakcie swojego powołania do spadku dowiedział się w dniu 20 marca 2013r., podczas gdy z akt postępowania spadkowego jednoznacznie wynika, iż wiadomość tę powziął już podczas przesłuchania przed Sądem Rejonowym dla Krakowa Podgórze w Krakowie w dniu 24 listopada 2011r. oraz wnioskodawca nie złożył oświadczenia o odrzuceniu spadku po R. B. we właściwym terminie ponieważ działał pod wpływem błędu polegającego na tym, że nie wiedział, że jest powołany do spadku, błąd ten był usprawiedliwiony okolicznościami sprawy, podczas gdy z akt postępowania wynika, iż błąd ten był skutkiem niezachowania wymaganej w okolicznościach sprawy należytej staranności przez wnioskodawcę; art. 5 k.p.c. w zw. z art. 13§2 k.p.c. poprzez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu przez Sąd Rejonowy w Żorach, że Sąd Rejonowy dla Krakowa - Podgórze w Krakowie był zobligowany do udzielenia pouczenia wnioskodawcy o możliwości złożenia oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku po R. B., podczas gdy z treści tego przepisu wynika, że jest to uprawnienie Sądu w sytuacji gdy uzna, że zachodzi ku temu uzasadniona potrzeba oraz naruszenie prawa materialnego tj. art. 1019 § 2 k.p.c. w zw. z art. 84§1 k.c. poprzez błędną jego wykładnię prowadzącą do przyjęcia, iż T. B. może skutecznie uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po R. B., w konsekwencji prowadzącej do zatwierdzenia przez Sąd takiego oświadczenia oraz art. 1015 § 1 i 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie i brak przyjęcia, iż w związku z niezachowaniem przez T. B. terminu zawitego do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po R. B. przyjął on spadek wprost, nadto z ostrożności procesowej również naruszenie prawa materialnego tj. art. 1019§2 k.c. w zw. z art. 84§1 k.c. poprzez jego zastosowanie – w sytuacji gdy Sąd uznał, iż wnioskodawca o fakcie swojego powołania do spadku dowiedział się w dniu 20 marca 2013r. oraz naruszenia przepisów prawa procesowego tj. art. 690 k.p.c. poprzez zawarcie w zaskarżonym postanowieniu punktu 2 rozstrzygnięcia nie znajdującego oparcia w regulacjach prawnych dotyczących uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku; zważyć bowiem należy, iż zgodnie z art. 1019 §3 k.c. oraz art. 690 k.p.c. przedmiotem rozstrzygnięcia winno być zatwierdzenie uchylenia się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia w przedmiocie odrzucenia spadku, nie zaś zatwierdzenie oświadczenia wnioskodawcy o odrzuceniu spadku. We wnioskach apelacyjnych skarżąc wnosiła o oddalenie wniosku wnioskodawcy o zatwierdzenie uchylenia się do skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po R. B. przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego; uchylenie punktu 2 postanowienia z uwagi na fakt, iż rozstrzygnięcie takie nie znajduje uzasadnienia w żadnej normie prawnej ewentualnie wnosiła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania – przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

Wnioskodawcy wniósł o oddalenie apelacji uczestniczki postępowania.

Sąd Odwoławczy zważył, co następuje:

Apelacja uczestnika postępowania P. (...) w K. jest nieuzasadniona, a zaskarżone postanowienie należy zasadniczo uznać za trafne.

Sąd Okręgowy podziela i uznaje za swoje ustalenia faktyczne i prawne Sądu Rejonowego, uznając, iż nie ma potrzeby ich ponownego szczegółowego przytaczania, albowiem znajdują one oparcie w zebranych w sprawie materiale dowodowym, które to dowody Sąd ten ocenił, w granicach zakreślonych przepisem art. 233§1 k.p.c., wbrew twierdzeniom apelującej. Trafnie uznał Sąd meriti, w okolicznościach sprawy, przy uwzględnieniu zapisów protokołu z przeprowadzonej rozprawy przed Sądem Rejonowym dla Krakowa Podgórze w Krakowie w dniu 24 listopada 2011r., iż wnioskodawca T. B. o fakcie swojego powołania do spadku dowiedział się dopiero w dniu 20 marca 2013r., zatem, że działał pod wpływem błędu polegającego na tym, że nie wiedział o tym, że jest powołany do spadku, a błąd ten był usprawiedliwiony okolicznościami sprawy. Wnioski tego Sądu, co do faktów w sposób logiczny wynikają bowiem z treści dowodów zgromadzonych w sprawie, a zaoferowanych przez wnioskodawcę i uczestników postępowania, równocześnie Sąd poddał wnikliwej i starannej ocenie cały materiał dowodowy zebrany w niej. Przede wszystkim jednak należy zauważyć, że skarżący nie postawił skutecznie zarzutu naruszenia przez Sąd art. 233§1 k.p.c., bowiem nie wykazał, iż Sąd Rejonowy, dopuścił się błędu logicznego w dokonanej ocenie okoliczności wziętych za podstawę wydanego orzeczenia i istotnych dla jej rozstrzygnięcia, uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, tymczasem tylko takie uchybienia mogą być przeciwstawione uprawnieniu Sądu do

dokonywania swobodnej oceny dowodów. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjął Sąd wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie, niż ocena Sądu (tak SN w orzeczeniu z 6.11.1998r., IICKN 4/98 nie publ.).

Bezasadny jest także zarzut naruszenia przez Sąd meriti regulacji art. 5 k.p.c. w zw. z art. 13§2 k.p.c. poprzez ich błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu przez Sąd Rejonowy w Żorach, że Sąd Rejonowy dla Krakowa - Podgórze w Krakowie był zobligowany do udzielenia pouczenia wnioskodawcy o możliwości złożenia oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku po R. B.. W okolicznościach sprawy, trafnie uznał Sąd meriti, iż wobec występowania w jej toku wnioskodawcy bez profesjonalnego pełnomocnika, to zaistniała uzasadniona potrzeba udzielenia T. B. już przez Sąd Rejonowy dla Krakowa - Podgórze w Krakowie pouczenia o możliwości złożenia oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku po R. B.. Słusznie zauważył Sąd meriti, iż skoro Sąd ten dysponował odpisem protokołu z rozprawy z dnia 8 czerwca 2011r., zawierającym zapewnienie spadkowe żony zmarłego, z którego wynikało powołanie do spadku wnioskodawcy, to powinien poinformować wnioskodawcę o fakcie bycia spadkobiercą ustawowym R. B. oraz o możliwości złożenia oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku po tej osobie, mając na uwadze charakter postępowania spadkowego i podejmowane w jego trakcie działania z urzędu przez sąd spadku w przedmiocie stwierdzenia, kto jest spadkobiercą i na jakiej podstawie. Zgodzić się należy z Sądem meriti, iż brak rzetelnej informacji o rzeczywistym stanie rzeczy spowodował, że wnioskodawca pozostawał w błędzie, co do swojego statusu w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku po R. B., co do tytułu powołania do spadku po tej osobie, tego, iż jest jej spadkobiercą, aż do dnia rozprawy, która odbyła się 20 marca 2013r. przed Sądem Rejonowym w Żorach.

Błąd lub groźba może doprowadzić do tego, że spadkobierca w terminie określonym w art.1015§1 k.c. nie złoży żadnego oświadczenia co do spadku. Artykuł 1019§2 k.c. daje takiemu spadkobiercy prawo uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu. Stosowne oświadczenie złożone przed sądem uchyli wówczas działanie fikcji prawnej, o której stanowi art.1015§2 k.c. Przy czym prawo do uchylenia się od skutków złożonego oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku wygasa po upływie terminów przewidzianych w art.88§2 k.c. W istocie w takiej sytuacji spadkobierca uchyła się nie od skutków prawnych swego oświadczenia lecz od skutków prawnych biernego zachowania się, co powoduje wyłączenie fikcji prostego przyjęcia spadku. Zatem w takiej sytuacji spadkobierca może uchylić się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, jeżeli takie zachowanie było spowodowane działaniem pod wpływem błędu prawnie istotnego, a do uchylenia się dojdzie przed sądem, który dokona jego zatwierdzenia – art.1019§1 pkt1 i §3 k.c. i jednocześnie złoży oświadczenie, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca – art.1019§1 pkt 2 k.c.

Trafnie zauważa Sąd Rejonowy, iż początek biegu terminu wskazanego w art. 1015 § 1 k.c. ustalany jest według daty dowiedzenia się przez spadkobiercę o tytule powołania go do spadku po danym spadkodawcy, a dla rozpoczęcia biegu sześciomiesięcznego terminu z art.1015 § 1 k.c. nie jest istotna świadomość spadkobiercy tego, że termin ten zaczął biec, ale świadomość okoliczności uzasadniających powołanie go do spadku po danym spadkodawcy (J. P., Niektóre problemy związane z terminem do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, R. 1992, nr 6, s. 54). Początek tego terminu liczony jest w odniesieniu do każdego spadkobiercy od dnia, w którym dowiedział się on z właściwego, pewnego źródła o tytule powołania do spadku po danym spadkobiercy (zob. postanowienia SN z dnia 13 grudnia 2012r., sygn. akt V CSK 18/2012, LexPolonica nr 5159556). W niniejszej sprawie, jak słusznie zauważył Sąd meriti, wnioskodawca pozostawał w błędzie, co do swojego statusu w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku po R. B., aż do dnia rozprawy, która odbyła się 20 marca 2013r. przed Sądem Rejonowym w Żorach. Wnioskodawca w terminie rocznym od dowiedzenia się o tym, iż jest spadkodawcą R. B., złożył wniosek do Sądu Rejonowego o uchylenie się od skutków prawnych niezachowania 6 miesięcznego terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. Zatem wskazany powyżej termin z art. 88§2 k.c. został przez niego zachowany.

Należy stwierdzić, iż z chwilą złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niejako odnawia się możliwość złożenia oświadczenia spadkowego, które składa się jednocześnie z oświadczeniem o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. Skoro złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku jest w świetle art. 1019 § 1 i 2 k.c. przesłanką skuteczności oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo od niezłożenia takiego oświadczenia, to wraz z tym

oświadczeniem winno być złożone w terminie zastrzeżonym w art. 88 § 2 k.c. Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, o którym mowa w art. 1019 § 1 pkt 2 powinno być złożone przez spadkobiercę do czasu zamknięcia rozprawy wyznaczanej w celu rozpoznania wniosku wszczynającego postępowanie uregulowane w art. 690 k.p.c. Na tę chwilę bowiem sąd ocenia stan rzeczy stanowiący podstawę rozstrzygnięcia w każdej sprawie cywilnej (art. 316 § 1 k.p.c.) (zob. Uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 77/13). Tego rodzaju oświadczenie wnioskodawca złożył we właściwej formie przed Sądem Rejonowym w toku niniejszego postępowania.

Ponadto należy podnieść, iż Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 4.04.2014r. IICSK 410/13 zwraca uwagę na to, iż ocena w świetle art. 1019§ 1 i 3 k.c. przez Sąd zasadności uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia co do przyjęcia spadku wymaga przede wszystkim odebrania przez sąd oświadczenia o uchyleniu się od tych skutków. Jednakże w związku z tym, że oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia co do przyjęcia spadku może być złożone tylko do protokołu przed sądem, o zachowaniu terminu określonego w art.88§ 2 k.c. powinno rozstrzygać wyłącznie wniesienie przed upływem tego terminu do sądu wniosku zawierającego żądanie odebrania oświadczenia. Spadkobierca ma bowiem jedynie na to wpływ, to tylko zależy od niego. Natomiast to kiedy dojdzie do odebrania oświadczenia, zależy od sądu. Wobec tego, chwila odebrania oświadczenia przez sąd nie powinna mieć wpływu na zachowanie terminu. Tym samym termin będzie zachowany, choćby samo odebranie nastąpiło później, bez względu na to czy miało to miejsce na pierwszym wyznaczonym jawnym posiedzeniu, czy też na którymś z kolejnych posiedzeń.

Z tych względów za niezasadne należało uznać zarzuty naruszenia przez Sąd Rejonowy przepisów art. 1015 § 1 i 2 k.c. oraz art. 1019§2 k.c. w zw. z art. 84§1 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie.

Powyzsze zarzuty podniesione w apelacji nie zasługiwały na uwzględnienie, miały one w ocenie Sądu Okręgowego przede wszystkim charakter czysto polemiczny i sprowadzały się do negowania właściwej oceny i ustaleń Sądu pierwszej instancji, przeciwstawiając im własne oceny i wnioski, które w żadnym razie nie mogą podważyć trafności rozstrzygnięcia i argumentacji Sądu Rejonowego.

Natomiast za zasadny należało uznać zarzut naruszenia przepisów prawa procesowego tj. art. 690 k.p.c. poprzez zawarcie w zaskarżonym postanowieniu punktu 2 rozstrzygnięcia nie znajdującego oparcia w regulacjach prawnych dotyczących uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku. Istotnie bowiem rację ma skarżący, iż zgodnie z art.1019§3 k.c. oraz art. 690 k.p.c. przedmiotem rozstrzygnięcia winno być jedynie zatwierdzenie uchylenia się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia w przedmiocie odrzucenia spadku, nie zaś zatwierdzenie oświadczenia wnioskodawcy o odrzuceniu spadku. Należy podkreślić, iż zatwierdzenie przez Sąd uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku spełnia dwie funkcje - potwierdza wystąpienie błędu istotnego po stronie spadkobiercy w rozumieniu art.1019§ 1 k.c. i jednocześnie stwierdza osiągnięcie skutku prawnego uchylenia się od przyjęcia lub odrzucenia spadku w pierwotnej postaci (art. 88 § 2 k.c.).

Z tych względów, Sąd Okręgowy, apelację uczestnika postępowania P. (...) w K. na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art.13 §2 k.p.c., w zasadniczej części oddalił, jako bezzasadną, Równocześnie jednak uznał, iż zbędne było wydanie rozstrzygnięcia w punkcie 2 postanowienia Sąd Okręgowy, z tego też względu uchylił zaskarżone postanowienie w punkcie 2 i w tym zakresie postępowanie umorzył w oparciu o art. 386§3 k.p.c. w zw. z art. 355§1k.p.c. w zw. z art. 13§2 k.p.c.